SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:371

av Terje Skaarnes (SD)

Straffansvar för kvarstannande i våldsamma folksamlingar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag om straffansvar för uppsåtligt kvarstannande i folksamlingar präglade av pågående personvåld, plundring eller allvarlig skadegörelse när personen rimligen kan lämna platsen och saknar legitima skäl att stanna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag som utvidgar upploppsbestämmelserna till att omfatta gemensamt person- och egendomsvåld även utan syfte att angripa myndighet, framtvinga en viss åtgärd eller hindra en sådan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Påskuppploppen 2022 visade hur snabbt en sammankomst kan urarta och hur svårt det är för polisen att skilja dem som begår brott från personer som står runt omkring och ger dem skydd. När våldsverkare gömmer sig i en folksamling försvåras polisens ingripanden. Det behövs ett särskilt straffansvar för den som medvetet stannar kvar när våld eller förstörelse präglar folksamlingen trots att personen rimligen kan lämna platsen och saknar legitima skäl att stanna.

Händelserna i Frankrike visar varför Sverige behöver agera förebyggande. I samband med protesterna i bl.a. Paris och Marseille i oktober 2026 plundrades butiker. I Paris förekom samtidigt fredliga inslag. Fredliga demonstrationer måste tydligt skiljas från våldsamma folksamlingar där människor angrips eller egendom plundras och förstörs. Sverige bör dra lärdom av dessa händelser och anpassa lagstiftningen innan liknande problem får större omfattning här.

Den som medvetet stannar kvar i en våldsam folksamling utan att delta i dess förehavande kan i dag undgå straffansvar. Samtidigt omfattar dagens uppploppsansvar även andra deltagare i folksamlingens förehavande än dem som själva utövar våld. Problemet är därför inte enbart vem som kastat en sten. En tät folksamling runt våldsverkarna ger dem utrymme att gömma sig och försvårar för polisen att nå fram. Det medvetna kvarstannandet bidrar då till att våldet får fortsätta. Den som väljer att stanna ska kunna hållas ansvarig för det beslutet utan att tillskrivas någon annans brott.

Straffansvaret ska kräva uppsåt och en rimlig möjlighet att lämna platsen. Våldet, plundringen eller den allvarliga skadegörelsen ska pågå och prägla folksamlingen. En i huvudsak fredlig demonstration där enstaka personer begår brott ska inte omfattas. Det nya ansvaret ska inte förutsätta att polisen först har beordrat folksamlingen att skingras.

Legitima skäl att stanna ska undantas från straffansvar. Det gäller exempelvis den som hjälper en skadad eller letar efter ett barn. Undantagen ska också omfatta journalister och sjukvårdspersonal som utför sitt arbete samt boende vars närvaro beror på att de bor i området. Personens uppgift eller situation ska vara avgörande. Den som försöker ta sig därifrån eller saknar en säker och praktiskt möjlig väg bort ska inte straffas för att vara kvar.

Straffansvarets gränser ska vara tydliga så att var och en förstår när kvarstannandet blir straffbart. Åklagaren ska behöva bevisa att personen uppsåtligen stannade kvar trots att det fanns en rimlig möjlighet att lämna platsen och att legitima skäl att stanna saknades.

Därutöver behöver uppploppsbestämmelserna i 16 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken ändras. Båda bestämmelserna knyter an till ett uppsåt att med förenat våld sätta sig upp mot myndighet, framtvinga en viss åtgärd eller hindra en sådan. En folksamling kan gemensamt angripa människor, plundra butiker eller förstöra egendom. Våldet behöver inte syfta till att påverka en myndighet eller framtvinga en viss åtgärd. Sådant gemensamt våld bör kunna bedömas enligt uppploppsbestämmelserna även när det särskilda syftet inte kan visas. Den ändringen gäller deltagande i folksamlingens förehavande och har därmed ett annat innehåll än det nya ansvaret för kvarstannande.

Regeringen ska återkomma med lagförslag som både inför ett särskilt straffansvar för medvetet kvarstannande utan legitima skäl och utvidgar uppploppsbestämmelserna till gemensamt våld som inte omfattas av dagens särskilda syfteskrav.

Terje Skaarnes (SD)